

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.10.2009, sp. zn. 28 Cdo 1919/2009, ECLI:CZ:NS:2009:28.CDO.1919.2009.1

Číslo: 91/2010

Právní věta: Člen občanského sdružení je oprávněn domáhat se ve smyslu ustanovení § 80 písm. c/ o. s. ř. určení svého členství.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 21.10.2009

Spisová značka: 28 Cdo 1919/2009

Číslo rozhodnutí: 91

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Občanské sdružení

Předpisy: § 15 odst. 1 předpisu č. 83/1990Sb.
§ 80 písm. c) o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem M ě s t s k é h o s o u d u v P r a z e z e d n e 23. 5. 2006 byl k odvolání žalovaného změněn ve vyhovujícím výroku o věci samé rozsudek O b v o d n í h o s o u d u p r o P r a h u 6 z e d n e 22. 12. 2005, a to tak, že se zamítá žaloba o určení, že žalobce je členem žalovaného. Žalobci byla stanovena povinnost nahradit žalovanému náklady odvolacího řízení ve výši 8556,50 Kč; žádnému z účastníků nebyla přiznána náhrada nákladů řízení před první instancí.

Odvolací soud zdůraznil zásadu odloučenosti občanských sdružení od státu, která je vyjádřena v článku 20 Listiny základních práv a svobod. Tato odluka se projevuje především tím, že stát (tedy ani soudní či jiné státní orgány) nemohou, nestanoví-li zákon výjimečně jinak, zasahovat do vnitřních poměrů sdružení. Takovou výjimkou, kdy soud může zasáhnout do postavení nebo činnosti sdružení, je ustanovení § 15 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Toto ustanovení opravňuje člena sdružení požádat soud o určení, že rozhodnutí některého z orgánů sdružení je nezákonné nebo odporuje stanovám. Předmětná žaloba o určení, že žalobce je členem žalovaného, však nebyla žalobou domáhající se přezkoumání rozhodnutí sdružení ve smyslu citovaného ustanovení zákona o sdružování občanů. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že nebyla dána pravomoc soudu, aby rozhodl o tom, že žalobce je členem žalovaného, a žalobu ve znění projednávaném v odvolacím řízení zamítl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Dovodil v něm důvod spočívající v procesní vadě, která měla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Pokud odvolací soud dospěl k

závěru, že rozhodnutí o podané žalobě nespadá do jeho pravomoci, pak měl podle dovolatele řízení zastavit ve smyslu § 104 o. s. ř., nikoliv žalobu zamítnout. V daném případě však došlo k situaci, při níž žalovaný na základě svého vlastního uvážení nepovažoval žalobce za svého člena, aniž by vydal rozhodnutí o jeho vyloučení. Na tuto situaci § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. nepamatuje, a proto je nutné pohlížet na podanou žalobu jako na žalobu o určení právního vztahu ve smyslu § 80 písm. c) o. s. ř. Tato žaloba je jediným právním nástrojem, jenž může ochránit dovolatelova práva a oprávněné zájmy. Jinak by byla žalobci odepřena soudní ochrana. Dovatel dále zpochybňoval platnost a účinnost právního úkonu, na jehož základě mělo dojít k vystoupení dovolatele ze sdružení. Dovatel žádal, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný se k podanému dovolání písemně vyjádřil. Zdůraznil, že právo člena občanského sdružení na soudní ochranu musí být založeno zákonem a bez takového zmocnění nemůže soud do vnitřních záležitostí tohoto subjektu zasahovat; právní poměry mezi členy sdružení se řídí stanovami a jejich znění závisí výlučně na členech sdružení. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání zamítl či odmítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud zjistil, že dovolání bylo podáno včas prostřednictvím advokáta; dovolání bylo pro diformitu rozsudků nižších instancí přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Dovolení důvod byl uplatněn podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

V předchozím řízení o dovolání žalobce, směřujícímu proti shora označenému rozsudku odvolacího soudu, byl dovolacím soudem rozsudek soudu prvního stupně, jakož i rozsudek odvolacího soudu, zrušen a řízení zastaveno. Věc byla postoupena žalovanému k dalšímu řízení. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 28. 6. 2007, č.j. [28 Cdo 2948/2006](#)-89, mimo jiné uvedl, že ve výlučném řízení podle § 15 odst. 1 zákona o sdružování občanů jde o tzv. zákonnou žalobu určovací povahy, a že jinak než takto petitorně znějící žalobě nemůže být vyhověno, neboť by to postrádalo oporu v hmotném právu. Uvedl dále, že „princip spolkové autonomie ... velí soudu nezasahovat do činnosti občanských sdružení jakýmkoliv jiným způsobem, než výslovně dovoluje zákon.“ Soudu je tak dána pravomoc projednat a rozhodnout toliko žalobu uplatňující nezákonnost rozhodnutí orgánu sdružení či rozpor tohoto rozhodnutí se stanovami.

Nálezem Ústavního soudu ze dne 23. 4. 2009, sp. zn. [III. ÚS 2542/07](#), byl shora označený rozsudek Nejvyššího soudu zrušen s odkazem na porušení čl. 36 odst. 1 Listiny, který upravuje právo každého domáhat se stanoveným způsobem práva u nezávislého a nestranného soudu. Ústavní soud konstatoval, že výklad ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. provedený dovolacím soudem je neudržitelně restriktivní, neboť nedopadá na případy, kdy je tvrzeno porušení základního práva, k němuž však došlo jiným jednáním než rozhodnutím orgánů sdružení, kupříkladu úkonem, jež povahu rozhodnutí nemá („dopisem“), nebo naopak nevydáním rozhodnutí, ačkoliv podle vnitřních předpisů sdružení být vydáno mělo, případně se tak stalo jednáním faktickým (činem) – a že takové situace nastat mohou, není vyloučeno. Nejvyšší soud, vázán právním názorem Ústavního soudu, předmětnou věc znovu projednal a dospěl k následujícím závěrům :

Rozmanité společenské vztahy přinášejí stále nové situace, při nichž by trvání na jediném žalobním petitu (pouze podle § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.) znamenalo v důsledcích odepření spravedlnosti – tedy popření záruky procesní ochrany účastnických práv podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toho je třeba se tak vyvarovat i v nyní posuzované věci. Ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. je tedy možné využít jako *lex specialis*, tj. jako právní prostředek,

umožňující napadnout (jinak respektované) rozhodnutí spolkového orgánu. Neznamená to však, že by nemohla být ve spolkové věci podána žaloba s jiným zněním petitu - samozřejmě za předpokladu, že vyhovuje (restriktivně vykládaným) kritériím pro projednání. Za taková kritéria lze oprávněně považovat, a to při dostatečně vysokém stupni intenzity jejich naplnění, protiprávnost tvrzeného jednání druhé strany (v podobě rozporu se zákonem či interními normami spolku), společenský zájem na projednání věci, vyčerpání smírčích instrumentů a v neposlední řadě výraznou újmu (materiální, osobnostní), potenciálně utrpěnou žalobcem (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. [28 Cdo 2916/2006](#)).

Nejvyšší soud tedy dospěl v mezidobí v jiném rozsudku v podstatě ke shodným závěrům jako Ústavní soud; tím spíše nyní věc meritorně posoudil.

V projednávané věci byl J. N. (výkonný předseda žalobce) zmocněn dne 17. 11. 2004 výborem žalobce k oznámení možnosti vystoupení žalobce ze žalovaného, pokud nebudou akceptovány požadavky na transformaci žalovaného. Na základě tohoto oprávnění byla zaslána představitelům žalovaného dne 1. 12. 2004 e-mailová zpráva, v níž J. N. zasílá prohlášení žalobce k vystoupení z žalovaného. Dále uvádí, že „ke změně stanoviska by bylo nutné přijmout závazné kroky s termíny transformace žalovaného na zítřejší schůzce představitelů žalovaného, čestného předsednictva a agentury APC na MŠMT.“ Podle zápisu ze dne 2. 12. 2004 se uvedené jednání uskutečnilo, ovšem bez konkrétních závěrů, pouze s předsevzetím „pozastavení veškerých aktivit směřujících k rozštěpení paralympijského hnutí“ a snahou „maximálně komunikovat v zájmu urychleného odstranění vzniklých rozporů.“ V následném zápisu z výkonného grémia žalovaného, konaného dne 9. 12. 2004 na mimořádné schůzi, která se zabývala problémy ve vztahu žalobce s ostatními svazy sdruženými do žalovaného, výkonné grémium žalovaného vzalo na vědomí vystoupení žalobce z žalovaného. Mimo jiné žalovaný uvedl, že „přijímá s pochopením rozhodnutí ČSTPS vystoupit z ČPV, které poprvé oznámil J. N. po výkonném grémiu ČPV dne 18. 11. 2004.“

Podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. nikdo nesmí být nucen ke sdružování, k členství ve sdruženích ani k účasti na jejich činnosti. Ze sdružení může každý svobodně vystoupit. Projev vůle, jímž člen sdružení chce ze sdružení vystoupit, musí však splňovat náležitosti právního úkonu podle ustanovení § 37 obč. zák. Posuzování náležitostí takového právního úkonu bude odlišné za situace, kdy členem sdružení je fyzická osoba, a za situace, kdy členem sdružení je osoba právnická. V případě právnické osoby, která bude chtít ze sdružení vystoupit, musí být kritéria pro posuzování takového projevu vůle zajisté striktnější, neboť právnická osoba je obvykle kolektivem skládajícím se z většího počtu fyzických osob, jež mají ve struktuře právnické osoby konkrétně vymezená práva a povinnosti, včetně příslušných odborných způsobilostí, potřebných k vyhotovení řádného úkonu - projevu vůle (srov. též § 20 odst. 1 a 2 obč. zák.).

Pokud byl ovšem v posuzované věci výkonný předseda žalobce zmocněn výborem svazu pouze k oznámení možnosti vystoupení ze žalovaného za předpokladu, že nebudou akceptovány požadavky na transformaci žalobce, neznamená to bez dalšího, že pouhý projev vůle tohoto předsedy - navíc vázaný na další skutečnost - může sám o sobě způsobit zánik členství. Jak uvedl správně soud prvního stupně, členství žalobce v ČPV má dopad na jeho samotný smysl a základ existence (např. přidělování dotací apod.). Vystoupení žalobce ze „struktury“ žalovaného je tak podle dovolacího soudu svěřeno nejvyššímu orgánu žalobce, jímž je valná hromada (viz čl. VI. odst. 1 stanov žalobce). Projev vůle učiněný předsedou žalobce tak nemohl způsobit zánik členství žalobce i z důvodu absence oprávnění jednajícího.

Řízení před odvolacím soudem tak bylo postiženo vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i s důsledky nesprávného právního posouzení věci. Dovolací důvod byl naplněn a Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 2, věty za středníkem, a odst. 3, věty první, o. s. ř. zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.